

גבולות היחידה: פרק ג פסוקים א'-י"א
נושא היחידה: מלחמת עוג וכיבוש הבשן

מספר שיעורים: 1

כתבה: נעמה טורם

כללי:

היחידה שלפנינו עוסקת במלחמתו של עם ישראל בעוג מלך הבשן. כאשר עם ישראל מתקרב לממלכתו של עוג מלך הבשן, הוא פותח נגדו במלחמה. הקב"ה מרגיע את משה ומבטיח לו כי ייתן את עוג, עמו וארצו בידו, כפי שעשה לסיחון מלך חשבון. מדוע חשש משה מעוג באופן מיוחד? מכיוון שלעוג, כפי שמספר המדרש ורש"י מביא בפירושו לפסוק, הייתה שמורה זכות הצלתו של לוט. עוג היה הפליט שסיפר לאברהם אבינו כי לוט נלקח בשבי. משה פחד שעוג יקבל את שכרו במלחמתו נגד ישראל. רק לאחר שה' הרגיע את החששות של משה, יצא עם ישראל למלחמה בעוג וניצח אותו. הניצחון על עוג השלים את כיבוש עבר הירדן המזרחי, והוא זה שיוביל אותנו אל היחידה הבאה בפרק - חלוקת הנחלה לשניים וחצי השבטים - ראובן, גד וחצי המנשה.

פתיחה:

המורה תולה על קירות הכיתה דפי A4 עם הכותרות הבאות:

קיר 1 – מאוד מפחיד אותי.

קיר 2 – לפעמים מפחיד אותי.

קיר 3 – מפחיד אותי לעתים רחוקות.

קיר 4 – לא מפחיד אותי בכלל.

המורה תקריא משפטים שונים. לאחר כל אחד מהמשפטים, יצעדו התלמידים אל הקיר שעליו כתובה הרגשתם ביחס למשפט שהמורה הקריאה.

המשפטים:

1. אם תפרוץ מלחמה, זה... ..
2. אם אראה עכבר בחדר שלי, זה... ..
3. אם יהיו שמונה שיעורי חשבון בשבוע, זה... ..
4. אם החברה הכי טובה שלי תפסיק לדבר אתי, זה... ..
5. אם אלך לאיבוד בטיול, זה... ..
6. אם ה' יפסיק לעזור לי, זה... ..
7. אם אפסיק להבין את מה שמסבירים לי, זה... ..
8. אם מישהו שאני אוהבת יחלה במחלה קשה, זה... ..
9. אם הפלאפון שלי יישבר, זה... ..

10. אם אפסיד בתחרות ריצה, זה...

11. אם לא אצליח להתפלל, זה...

12. אם אימא שלי תשכח איזה אוכל אני אוהבת, זה...

13. אם אתחיל לשכוח דברים חשובים, זה...

14. אם אצטרך לעבור דירה, זה...

15. אם אפגש עם ראש הממשלה, זה...

המורה תשאל את התלמידים: מה מפחיד אותנו? האם אפשר לחלק את הדברים שמפחידים אותנו לקבוצות? יש דברים שאנחנו חוששים מהם בגלל העוצמה הפיזית שלהם, יש דברים שמפחידים אותנו מבחינה רוחנית, ודברים אחרים מפחידים אותנו כי אנחנו לא יודעים איך נתמודד איתם מבחינה רגשית. ביחידה שלפנינו, משה רבנו מפחד ממהו. נקרא יחד את הפסוקים. כל מי שמוצא את הדבר ממנו משה רבנו מפחד, מרים את היד.

עיון בפסוקים:

המורה תבחר תלמיד שיקריא את פסוקים א'-ב'.

לאחר קריאתו של פסוק ב', תפנה המורה לאחד התלמידים שהרימו יד ותשאל אותו ממה משה רבנו פוחד. התשובה: משה פוחד מעוג מלך הבשן. משה אינו פוחד מהמלחמה עם עוג, אלא מעוג באופן אישי. המורה תבקש מהתלמידים לצטט מהפסוק את ההוכחה כי מדובר בפחד מעוג בעצמו. התשובה כתובה בפסוק: 'אל תירא אותו'.

מדוע שמשה יפחד מעוג מלך הבשן?

בפרק הקודם למדנו כי משה נלחם בסיחון מלך חשבון וניצח אותו. כפי שמתאר הפסוק: "נָתַן בְּנֵיוֹ פְּלִיטָם וּבְנֵיתָיו בְּשָׁבִית, לְמֶלֶךְ אֲמֹרֵי סִיחֹן". בפירוש רש"י לחומש במדבר פרק כ"א, מתוארת עוצמתו הצבאית של סיחון. כל מלכי ארץ כנען היו משלמים לו מסים, כדי שיגן עליהם. לא היה אדם בעולם, שהיה יכול בדרך הטבע לנצח אותו. את עיר הבירה שלו, חשבון, הוא ביצר כל כך, עד שאי אפשר היה לכבוש אותה. אם כך, ברור שהחשש של משה הוא לא מהיכולת הצבאית של עוג. הוא הרי התגבר על מעצמה חזקה מאוד. פרט לכך, לא כתוב שמשה פחד מהמלחמה, אלא מעוג בעצמו.

נעיין בפירוש רש"י לפסוק ב':

"אל תירא אותו - ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותו.

אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם, שנאמר ויבא הפליט (בראשית י"ד, י"ג). והוא עוג"

מהי השאלה ששואל רש"י בפירושו? מדוע לא היה צריך להרגיע את משה מהתמודדות עם סיחון אלא רק מההתמודדות עם עוג?

מהי תשובת רש"י? משה חשב שלעוג יש זכות, משום שהוא סייע לאברהם להציל את לוט. זה היה חסד שעוג עשה עם אברהם ולוט, וזכות החסד עומדת לו.

האם זכות החסד היא עוצמה צבאית? לא. לכן משה לא פחד מסיחון. לסיחון הייתה עוצמה צבאית, ולמשה היה ברור שהקב"ה יילחם לימין ישראל ויעזור להם מול כל עם. ראינו בתחילת השיעור שישנם סוגים שונים של דברים שאדם פוחד מהם (עוצמה פיזית, עוצמה רגשית, עוצמה רוחנית, דמיונות...). אם כן, ממה פחד משה? הרי ראינו בתחילת השיעור שמשה ניצח את סיחון, שהיה מלך מאוד חזק מבחינה צבאית, ללא שום פחד. ברור, אם כך, שהפחד לא היה מהעוצמה הפיזית של עוג, אלא ממה שהוא אחר.

מהו הדבר המיוחד שהיה בעוג שממנו פחד משה? עוג היה אחרון הרפאים - אחרון הענקים שנשארו מימי אברהם אבינו. כמו שלמדנו קודם, עוג סייע לאברהם להציל את לוט. זו הייתה מצווה זכות גדולה, והשכר של עוג היה רב מאוד. מכך פחד משה - מהשכר שעוג זכאי לו - מהעובדה שלעוג הייתה עוצמה הרוחנית. הזכות של מצווה היא דבר שלא הולך לאיבוד, ומשה פחד שזכות המצווה שעוג עשה 465 שנים קודם לכן, תעמוד לו אצל הקב"ה ותעזור לו לנצח במלחמה.

לכן ה' מרגיע את משה ומבטיח לו ניצחון במלחמה.

שמותיו של החרמון - שבחה של ארץ ישראל.

המורה תמשיך בקריאת פסוקים ג'-י"א.

פסוק ט' שונה משאר הפסוקים המתארים את המקומות אותם כבש עם ישראל מיד עוג מלך הבשן. עיינו בפסוקים, ומצאו במה הוא שונה.

בפסוקים ג'-ח' חוזרת על עצמה המילה 'עיר'. אין פירוט של שמות המקומות, ופתאום בפסוק ט' התורה מפרטת לנו שלושה שמות שונים לאותו המקום?

מה יכולה להיות הסיבה לכך?

נעיין בפירוש רש"י לפסוק ט' - ד"ה 'וצידונים יקראו'.

"**צידונים יקראו לחרמון וגו'** - ובמקום אחר הוא אומר ועד הר שיאן הוא חרמון (דברים ד', מ"ח). הרי לו ארבעה שמות.

למה הוצרכו לכתוב? להגיד שבח ארץ ישראל שהיו ארבעה מלכויות מתפארות בכך. זו אומרת על שמי יקרא, וזו אומרת על שמי ייקרא."

כמה שמות יש להר החרמון, על פי פירוש רש"י? ארבעה

מתחו קו מתחת למילים שבהן כתובה שאלתו של רש"י

הקיפו את המילים בהן כתובה תשובתו של רש"י

כיצד ריבוי השמות הוא שבח לארץ ישראל? כשיש דבר טוב, כל אחד רוצה שהוא ייקרא על שמו.

הצעות להמחשה:

1. משחק פתיחה לזיהוי סוגים שונים של פחד.

2. קריאה מחולקת על פי שתי נקודות שונות בהן מתמקד השיעור. קריאת היחידה אינה רציפה. בכל פעם קוראים את הפסוקים המתמקדים בנושא שבו דנים.
3. עיון מודרך בפירוש רש"י
4. כתיבת סיכום בעזרת התלמידים על הלוח.

מסרים והפנמה:

1. זכות מצווה עומדת לעד.
2. פחד מעוצמה רוחנית הוא משמעותי יותר מאשר פחד מעוצמה צבאית.
3. ארץ ישראל משובחת מכל הארצות.

סיכום:

המורה תסכם בעזרת התלמידים:

פרק ג' פסוקים א'-י"א עוסקים במלחמה של עם ישראל נגד עוג מלך הבשן. משה רבנו פחד מעוג, מכיוון שהייתה לו זכות של מצווה אותה קיים כשסייע לאברהם אבינו להציל את לוט. הפחד של אברהם היה מעוצמתו הרוחנית של לוט ולא מעוצמתו הצבאית. עוצמה רוחנית היא עוצמה שנשמרת לאורך הדורות, מכיוון שזכות של מצווה עומדת לעולם. בהמשך ראינו הבדל בין התיאור של הר החרמון בפסוקים לבין התיאור של מקומות אחרים. רש"י הסביר כי עמים שונים נתנו להר החרמון שמות משלהם, כדי להראות את שבח הארץ שכולם רוצים שתיקרא על שמם.

את הסיכום כדאי לכתוב על הלוח, ומומלץ שהתלמידים יעתיקו אותו למחברות. בסופו של דבר, הוא חלק מבניית יחידת לימוד שלמה שתימשך מספר שיעורים. באמצעות הכתיבה, יתגבש אצל הלומדים סיכום כולל של יחידת הלימוד.